ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ ҚАРОРИ

Фарғона шахри 2024 йил 31 январь 4-1501-2402/57-сонли иш

Фарғона туманлараро иктисодий судининг судьяси С.Махмудова раислигида, судья ёрдамчиси Б.Охуновнинг мажлиси котиблигида, даъвогар вакиллари Х.Шомирзаев, Ж.Ходжалиев (2023 йил 11 май кунги №156-сонли, 2024 йил 17 январь кунги №014-сонли ишончномаларга асосан), жавобгар фермер хўжалиги рахбари З.Усубжоновлар иштирокида, Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилояти бошкармаси палата аъзоси "BAXODIR LOG'ON TEKSTIL" масъулияти чекланган жамияти манфаатида "MIRZAKARIMOTA SAXOVATI" фермер хўжалигидан 399 368 622 сўм асосий қарз, 28 549 946 сўм жарима ва суд харажатларини ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни суд ўз биносида, очик мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилояти бошқармаси палата аъзоси "BAXODIR LOG'ON TEKSTIL" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида жавобгар "MIRZAKARIMOTA SAXOVATI" фермер хўжалиги (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 399 368 622 сўм асосий қарз, 28 549 946 сўм жарима ва суд харажатларини ундиришни сўраган.

Палата ишни вакили иштирокисиз кўриб чикишни сўрагани учун суд ишни Палата вакили иштирокисиз кўриб чикишни мумкин деб топди.

Суд мажлисида даъвогар вакиллари даъво аризани қуллаб қувватлаб, даъвони қаноатлантиришни сурадилар.

Жавобгар фермер хўжалиги рахбари суд мажлисида тушунтириш бериб, даъвони асосий кисмига эътирози йўклигини, жарима кисмини каноатлантиришни рад килишни сўради.

Суд ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришини тинглаб, иш материалларини ўрганиб чиқиб, далилларни текшириб, куйидаги асосларга кўра, даъвони қисман қаноатлантиришни лозим деб топди.

Тарафлар ўртасидаги низо фьючерс шартномасидан келиб чиққан. Тадбиркорлик субъектлари ўртасида тузилган фьючерс шартномаси маҳсулот етказиб бериш ва контрактация шартномаларини тури бўлиб, унга асосан шартнома тарафлари ўзаро мажбуриятларга эга бўлади. Жумладан, шартномага асосан буюртмачи-кластер фермер хўжалиги томонидан мавсумда етиштирилган пахтани шартнома тузилган вақтдаги нархда сотиб олиш, фермер хўжалиги товарни буюртмачига шартномада келишилган миқдорда етказиб бериш мажбуриятини олади.

Даъвогар "BAXODIR LOG'ON TEKSTIL" масъулияти чекланган жамияти билан жавобгар "MIRZAKARIMOTA SAXOVATI" фермер хўжалиги ўртасида 2022 йил 30 декабрь куни 137-сонли шартнома тузилган. Шартнома шартларига

кўра фермер хўжалиги томонидан 2023 йил хосилидан 85.400 кг пахта хом-ашёси етказиб берилиши назарда тутилган.

Шартномага кўра "BAXODIR LOG'ON TEKSTIL" масъулияти чекланган жамияти томонидан 2023 йил пахта хосилини етиштиришни молиялаштириш мақсадида хўжаликка 666 585 470 сўмлик пул маблағлари хамда товар ва хизматлар етказиб берилган. Жавобгар томонидан эса 2023 йил давомида 267 216 848 сўмлик пахта хом ашёси етказиб берган, бугунги кунга фермер хўжалигини қарздорлиги 399 368 622 сўмни ташкил қилади. Ушбу холат ишдаги солиштирма далолатнома хамда тарафлар вакилларининг берган кўрсатмалари билан ўз тасдиғини топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига кўра, ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилишга ҳақли.

Хар кимга бузилган хукук ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши конунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустакил хамда холис суд томонидан куриб чикилиши хукуки кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекснинг (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 437-моддасига асосан махсулот етказиб бериш шартномасига мувофик тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган махсулот етказиб берувчи — сотувчи шартлашилган муддатда ёки муддатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий максадларда, рўзгорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

ФК 465-моддасига кўра, контрактация шартномасига мувофик қишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлок хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият мохиятидан келиб чиқмаса, контрактация шартномасига нисбатан махсулот етказиб бериш шартномаси тўғрисидаги қоидалар, тегишли ҳолларда эса давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб беришга доир давлат контракти тўғрисидаги қоидалар қўлланади.

ФК 449-моддасининг биринчи қисмида сотиб олувчи етказиб бериладиган товарлар ҳақини шартномада назарда тутилган ҳисоб-китоблар тартиби ва шаклига амал қилган ҳолда тўлайди. Агар тарафлар келишувида ҳисоб-китоблар тартиби ва шакли белгиланмаган бўлса, ҳисоб-китоблар тўлов топшириқномалари билан амалга оширилади.

Жавобгарга 2023 йил пахта хосилини етказиб бериш бўйича етказиб берилган махсулотлар ва пул маблағларининг 399 368 622 сўм қисми жавобгар шартнома мажбуриятини тўлик бажармаганлиги сабабли копламанганлиги боис, даъвогарнинг асосий қарзни ундириш талаби асосли хисобланади.

Шартноманинг 5.2-бандида белгиланган микдорда ва ассортиментда, белгиланган муддатларда махсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик" "Харидор"га топширилмаган махсулот қийматининг 20 фоиз микдорида жарима тўлаши белгиланган. Даъвогар шартнома шартидан келиб чикиб бажарилмаган мажбуриятнинг 20 фоизи микдорда 28 549 946 сўм жарима ундиришни сўраган.

ФК 366-моддасининг иккинчи қисмида нотариал тасдиқланиши ёки давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт бўлган шартнома нотариал тасдикланган ёки рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан, нотариал тасдикланиши ва рўйхатдан ўтказилиши зарур бўлганда эса — шартнома рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан шартнома тузилган ҳисобланади, деб белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 4 сентябрдаги 383-сонли қарор билан тасдиқланган "Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчилар билан тайёрлов, хизмат кўрсатиш ташкилотлари ўртасида шартномалар тузиш, уларни рўйхатдан ўтказиш, бажариш, шунингдек уларнинг бажарилиши мониторингини олиб бориш тартиби тўғрисида"ги Низомнинг 5-бандига мувофик, фермер ва деҳқон хўжаликлари, бошқа қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари билан тайёрлов ва хизмат кўрсатиш ташкилотлари ўртасида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сотиш, моддий-техника ресурслари етказиб бериш ва хизматлар кўрсатиш (ишларни бажариш) юзасидан тузилган барча турдаги шартномалар туман қишлоқ хўжалиги бўлимларида рўйхатдан ўтказилгандан кейин бажарилиши лозим бўлган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартнома Қува тумани қишлоқ хўжалиги бўлимидан тегишли тартибда рўйхатдан ўтказилган.

ФК 333-моддасининг биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

ФК 326-моддасида "Агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак" деб белгиланган.

Мазкур ҳолатда, жавобгар томонидан пахта маҳсулотлари шартномада кўрсатилган миқдорда етказиб берилмаганлиги сабабли, суд даъво талабининг жарима ундириш қисмини ҳам асосли деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик Бирок, суди Пленуми "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари хақида" 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарори (бундан буён 4-бандида Пленум қарори деб юритилади)нинг келтирилган тушунтиришлар хамда ФКнинг 326-моддасига мувофик суд мажбуриятда тарафларнинг ахволини, килувчи мулкий карздор мажбуриятларнинг бажарилиши, жарима ундирилиши жавобгарнинг мулкий ахволига таъсир килиш даражасини эътиборга олиб, талаб килинган жарима суммасини 10 000 000 сўмгача камайтиришни, жариманинг қолган қисмини эса қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

ИПК 118-моддасига асосан ишни кўриш билан боғлиқ давлат божи жавобгардан ундирилиши лозим.

Юқоридагиларга кўра, суд даъвогар фойдасига жавобгардан 399 368 622 сўм асосий қарз, 10 000 000 сўм жарима ва 34 000 почта харажати, Республика бюджетига 8 558 371,36 сўм давлат божи ундириш, даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилиниши лозим бўлади.

Бинобарин, суд ИПК 118, 178-179, 186-190, 259, 262-моддаларини қўллаб,

КАРОР КИЛДИ:

Даъво талаблари қисман қаноатлантирилсин.

Даъвогар "BAXODIR LOG'ON TEKSTIL" масъулияти чекланган жамияти фойдасига жавобгар "MIRZAKARIMOTA SAXOVATI" фермер хўжалигидан 399 368 622 сўм асосий қарз, 10 000 000 сўм жарима ва 34 000 сўм почта харажати ундирилсин. Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "MIRZAKARIMOTA SAXOVATI" фермер хўжалигидан 8 558 371,36 сўм давлат божи Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори устидан Фарғона туманлараро иқтисодий суди орқали Фарғона вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича апелляция судлов ҳайъатига бир ойлик муддат ичида апелляция шикояти (прокурор эса ишда иштирок этувчи шахснинг мурожаати бўлган тақдирда протест) келтиришга ҳақли.

Раислик этувчи

С.Махмудова.

